

TIEDÄ JA TOIMI

Sosioekonomiset terveyserot ja niiden kaventaminen

Elinolosuhteiden erot luovat lapsuudesta lähtien pohjaa aikuisiässä ilmeneville väestöryhmien välisille terveyseroille.

Mitä terveyseroilla tarkoitetaan?

Sosioekonomiset terveyserot ovat sosiaalisen aseman mukaisia systemaattisia eroja terveydentilassa, sairastavuudessa, toimintakyvyssä ja kuolleisuudessa. Vähemmän koulutetut, alempiin tuloluokkiin kuuluvat ja matalammissa ammattiasemassa olevat väestöryhmät keskimäärin

- sairastavat enemmän
- kärsivät useammin alentuneesta toimintakyvystä
- kuolevat nuorempina

kuin pidemmälle koulutetut, ylempiin tuloluokkiin kuuluvat ja korkeammassa ammattiasemassa olevat väestöryhmät.

Esimerkiksi 35-vuotias työntekijämies voi odottaa elävänsä 74-vuotiaaksi ja johtavassa asemassa oleva mies 80-vuotiaaksi. Naisilla vastaava elinajan-odotteen ero on runsaat kolme vuotta.

Mikä aiheuttaa terveyseroja?

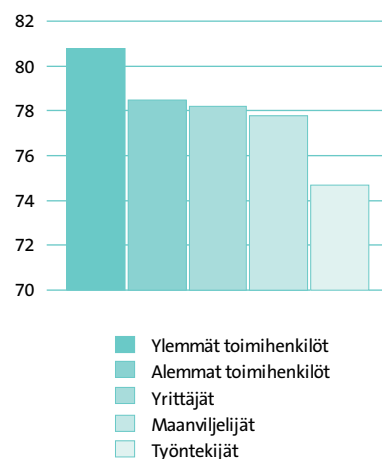
Terveyserot johtuvat monista eri tekijöistä ja niiden yhteisvaikutuksista. Tulot ja varallisuus jakautuvat epätasaisesti. Työn aiheuttamat rasitukset vaihtelevat suuresti. Ihmisten asumisolosuhteissa on terveyteen vaikuttavia eroja. Terveydenhuoltojärjestelmäkään ei aina kohtelee ihmisiä tasaveroisesti.

Esimerkiksi terveystalvelujen käytössä ja monien sairaanhoidon toimenpiteiden kohdentumisessa on sosioekonomisia eroja, jotka eivät liity palvelujen tarpeeseen. Terveydenhuolto saattaa siis jopa kasvattaa terveyseroja, mikäli huono-osaisimmilla ryhmillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia käyttää tarvitsemiaan terveystalveluita. Terveyseroja aiheuttavat myös monista eri syistä johtuvat elintapaerot. Esimerkiksi vähiten koulutetut miehet tupakoivat kaksi kertaa yleisemmin kuin eniten koulutetut.

Miksi terveyseroja pitää kaventaa?

Terveyserot eivät ole eettisesti hyväksyttäviä kansalaisten tasa-arvoon tähtäävässä yhteiskunnassa. Ne aiheuttavat pahoinvointia, ennenaikaisia kuolemia ja turhia kustannuksia.

Esimerkiksi diabeteksestä koituvat suorat vuosikustannukset vähenisivät arviolta 505 milj. eurosta 353 milj. euroon, mikäli vähemmän koulutetut sairastaisivat diabetesta yhtä vähän kuin korkeasti koulutetut.

Miesten odotettavissa oleva elinajan odote sosiaaliryhmän mukaan 2003–2005.

Terveyseroja kaventamalla voidaan vähentää terveys- ja sosiaalipalvelujen tarvetta ja turvata riittävät palvelut. Samalla kuntatalouden kustannukset laskevat ja väestön työ- ja toimintakyky kohenee.

Esimerkiksi ikäihmisten päivittäinen avuntarve vähenisi puoleen, jos koko väestön toimintakyky olisi samalla tasolla kuin korkeasti koulutetuilla.

Terveyserojen kaventamisen mahdollisuudet

Terveysten edistämisen mahdollisuudet ovat suurimmat niissä sosioekonomisissa ryhmissä, joissa terveysongelmat ovat tavallista yleisempiä. Esimerkiksi sepelvaltimotautikuolemista vältettäisiin noin 50 %, jos tapah-tuma olisi koko väestössä yhtä harvinainen kuin korkea-asteen koulutuk-sen saaneilla. Terveyserojen kaventamistyöllä on paljon potentiaalia.

Esimerkiksi tupakoinnin yleisyyttä ei saataisi juurikaan vähennettyä, vaikka puolet korkeasti koulutetuista lopettaisi tupakoinnin. Jos taas puolet vähemmän koulutetuista lopettaisi, vähenisi tupakoinnin yleisyys yli kolmanneksella.

Kaventamisen periaatteita ja keinoja

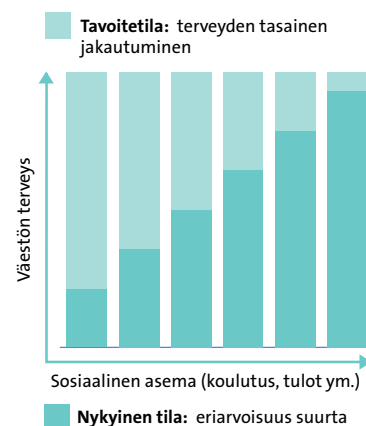
Terveyserojen syyt kytkeytyvät yhteiskunnan rakenteisiin, joiden eriarvoisuuteen voidaan vaikuttaa yhteiskuntapolitiittisin keinoin. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tasa-arvoista saatavuutta ja käyttöä voidaan parantaa. Terveellisiä elintapoja ja ihmisten edellytyksiä tehdä terveellisiä valintoja voidaan edistää politiikan ja terveysvalistuksen keinoin. Koko väestölle tarjolla olevia palveluja ja toimia on täydennettävä tarjoamalla kohdennet-tuja toimenpiteitä heikommassa asemassa oleville ryhmille.

Terveysten edistäminen on kaikkien toimialojen yhteinen asia. Onnistumi-nen edellyttää eri sektoreiden välistä pitkäjänteistä yhteistyötä. Keskeistä on terveyseronäkökulman saattaminen pysyväksi osaksi hallinnon ja käy-tännön toimintaa. Terveyserojen kaventumisesta hyötyvät kaikki.

Kapenevatko vai lavenevatko terveyserot tulevaisuudessa?

Juuri nyt terveyserojen kaventamiseksi tarvitaan erilaisia toimia. Esimerkiksi mahdollinen pitkäaikaistyöttömyyden lisääntyminen taantuman myötä on riski terveyserojen kasvulle. Aktiivisia toimia tarvitaan sekä kun-nissa että alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

Terveyseroihin voidaan vaikuttaa!

Lisää tietoa

Kansallinen terveyserojen kaventamisen toimintaoh-jelma 2008–2011. STM:n jul-kaisuja 2008:16

Terveysten eriarvoisuus Suo-messa. Sosioekonomisten terveyserojen muutokset 1980–2005. STM:n julkaisuja 2007:23

Hyvinvoiva ja terve kunta, Tukiaineistoa kuntajohdolle. THL 2009

www.thl.fi/kaventaja

Lisää kortteja saatavissa
www.thl.fi/kaventaja
> Kaventajan keinot >
Materiaalipankki

Yhteystiedot

tuulia.rotko@thl.fi

